

חורבת עתרי

עונה מומלצת: כל השנה.

התאמה: כל המשפחה.

קושי מסלול: קל

אורך מסלול: כשני קילומטרים

משך מסלול: כולל הסיור בחורבה - כשעתיים

מפה: מפת סימון שבילים מס' 9, מבואות ירושלים

(מהדורה מעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2011)

הגעה ממחלף שער הגיא: מכביש מס' 1 (ירושלים תל אביב) פונים דרומה בכביש מס' 38. חולפים על פני בית שמש, ליאון וגבעת ישעיהו. ממש מול הפנייה ימינה למצפה משואה ישנה פניה שמאלה, מסומנת בסימון שבילים ירוק. מכיוון שאין כאן פניה שמאלה צריך לפנות ימינה, למצפה משואה ולהסתובב שם. נוסעים כמה קילומטרים (חולפים על פני הפנייה ימינה לחורבת מדרס). כשמגיעים לפניה של דרך מסומנת כחול שמאלה פונים. כעבור קילומטר מגיעים אל פנייה ימינה, מסומנת אף היא בסימון שבילים ירוק. כאן ניתן לחנות ולצאת לצעידה קצרה אל עבר הגבעה הסמוכה.

• **מסלול מעגלי, אין צורך בהקפצת רכבים**

• **ציוד נדרש: נעלי הליכה, מים, כובע, ופנס.**

הפעם, יותר משמוצע מסלול, מוצעת היכרות עם אתר. חורבת עתרי השוכנת בפארק מערות עדולם מבטיחה בילוי הולם לחובבי ארכיאולוגיה. במהלך השנים האחרונות נחפר הכפר הקדום (בעיקר חפירות הצלה מפאת שוד עתיקות) ולאחר מכן הוכשר ונפתח למבקרים. הביקור במקום מאפשר הצצה אל עולמם של תושבי השפלה הקדומים, אל תקופת המרד הגדול של היהודים ברומאים ואל ימיו העלומים של מרד בר כוכבא. מנקודת החנייה מעפילה דרך קצרה ונוחה אל מרומי הגבעה עליה משתרעים שרידי היישוב הקדום. מכאן נשקף נוף על הסביבה הקרובה והרחוקה. ערוצי הנחלים הרחבים, המלאים אדמת סחף שכאזו כן היום מעובדים ושדרת ההר המרכזית הנשקפת ממזרח.

הכפר הקדום עתרי מוכר כבר מכתביו של יוסף בן מתתיהו. הוא מספר שכאשר הקיסר אספסיאנוס עשה את דרכו לירושלים ופגע בארץ וביושביה, הכפרים הראשונים אותם תקף באזור היו עתרא וכפר ביש הסמוך אליו (ועל כך ניתן לומר ביש מזל).

בחפירות שבמקום התגלה אוסטרקון, חרס נושא כתובת, שעליו הופיע השם עתרי ומכאן זיהויו של הכפר. מכלול המגורים הצפון מערבי של האתר מתוארך לתקופת השיא ביישוב, ימי הבית השני. מבני המגורים כוללים טורי חדרים המקיפים חצרות פנימיות. הרחובות המסודרים שביניהם מצביעים על תכנון מוקדם של היישוב. הקירות החיצוניים של היישוב בנויים מאבנים גדולות במיוחד היוצרות מעין חומה שנועדה להגנה. על פי הממצאים בשטח ניתן לדעת כי אזור מגורים זה ננטש במהלך המרד הגדול ולא שוקם מאז (על כך מעידות המטבעות המאוחרות ביותר שנמצאו בשטח, המתוארכות לימי המרד).

בסוף העלייה מגיעים אל מקווה טהרה חצוב ומטויח בטיח לבן. זהו אחד מכמה מקווי טהרה הנמצאים בשטח הכפר ומהווים עדות נוספת בדבר אופיו היהודי של היישוב. בהמשך השביל מגיעים אל מערה המכונה 'מערת התבליטים'. זוהי מערכת תת קרקעית שבמקורה הייתה חדר מסתור קטן. בתקופה הרומית הוסב מקום המסתור

יותם יעקבסון

הרצאות, צילום וכתיבה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

למערת קבורה. בדופנותיו נחצבו שלושה כוכים, המכונים מקמרים (ארקוסולה, בלעז), ובתחתית כל אחד מהם חלל חצוב המתאים לקבורת אדם.

במרכז הכפר ישנה תצפית שממנה ניתן להשקיף על מכלול המגורים העיקרי של האתר. באזור זה התגלו שלושה מקוואות טהרה נוספים. בחפירות נמצאו כלי אבן (שהיו רווחים מאד בימי בית שני מכיוון שנחשבו לכלים שאינם מקבלים טומאה), מטבעות מימי המרד הגדול, נרות וכלי חרס.

בתקופת מרד בר כוכבא הוקמו תחת הישוב כמה מערכות מסתור תת קרקעיות ומתקנים לאיסוף למים. ברחוב הראשי של רובע המגורים נמצא מקווה טהרה שבו נמצאה עדות לחורבן הישוב. במקווה נמצאו שלדיהם של 15 בני אדם שנקברו במקום על רכושם. אחד המבנים במקום מזוהה כמבנה ציבור גדול, שבו אומנות רבועות שנושאות עמודים וכותרות, באחת מפינות המבנה נחצבה מערת מסתור שדרכה ניתן לזחול ולצאת בנקודה סמוכה. בעבר היו הכניסות למערכות המסתור מסוות על ידי לוחות אבן, רהיטים או שיחים. בקצה המזרחי של רובע המגורים נמצאת גת חצובה. מהגת ניתן לשוב בשביל המקיף את האתר כולו מדרום, בדרך חזרה אל נקודת החנייה.

עודכן בתאריך: 3.11.2011

כל הזכויות שמורות © ליותם יעקבסון